

Tilburg University

[Review of the book *Ontvouwen: Protestantse prediking in de praktijk*, Bert de Leede & Ciska Stark, 2017]

Sarot, Marcel

Published in:
NTT Journal for Theology and the Study of Religion

Publication date:
2017

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Sarot, M. (2017). [Review of the book *Ontvouwen: Protestantse prediking in de praktijk*, Bert de Leede & Ciska Stark, 2017]. *NTT Journal for Theology and the Study of Religion*, 71(4), 378-379.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

verzet, en de kerk de vergadering uit Joden en heidenen, die op grond van haar verkiezing geroepen is. Jezus Christus is het eeuwig levende begin van de mens en van de gehele wereld. Alles is ‘in Hem’ verkoren. Met deze verkiezing valt de verwerping samen. De verkiezing van de gemeente wordt door de verkiezing van Jezus verzwoegen en de verkiezing van de enkeling wordt eveneens door de verkiezing van Jezus verzwoegen. Paragraaf 4 van hoofdstuk 34 heet nu: ‘De mens die vergaat en de mens die komt’ en dat is de vertaling van: ‘Der vergehende und der kommende Mensch’. Deze vertaling kan natuurlijk niet juist zijn. ‘Vergehen’ betekent hier: voorbijgaan, verdwijnen, weggaan, en natuurlijk niet: vergaan. Achteraf is er ook een colofon toegevoegd: ‘Die Lehre von Gott. Gottes Gnadenwahl, 2. Teil, § 34. Die Erwähnung der Gemeinde.’ ‘Erwähnung’ moet ‘Erwählung’ zijn. Ten Boom staat zeker niet onkritisch tegenover Barth. De auteur prijst Barth, maar hij toont niet aan dat Barth gelijk heeft. De dubbele predestinatieleer is niet exclusief calvinistisch. Ze komt in bijna de gehele klassieke traditie van de theologie voor. Barth kan dit alles alleen monolithisch en transparant benaderen, omdat hij van geen contingentie wil weten: Barth aanvaardt de contingentie van de werkelijkheid niet. Barths theologie is bewonderenswaardige, en mooie theologie, maar omdat zij ook noodzakelijke theologie is, is zij te mooi om waar te zijn.

Antonie Vos, Dordrecht

PRACTICAL THEOLOGY

Bert de Leede en Ciska Stark, *Ontvouwen: Protestantse prediking in de praktijk*, Zoetermeer, Boekencentrum, 2017; 304 pp., € 34,90.

Ciska Stark, docente aan de PThU, en Bert de Leede, voormalig rector van Hydepark en gepensioneerd docent aan de PThU, presenteren in dit voornaam uitgegeven boek een leerboek voor de homiletiek waarin de prediking wordt gezien als een ‘ontvouwen wat de teksten ons van Godswege betuigen over Christus’ (18). Na een inleiding (hier toepasselijk ‘aanhef’ genoemd) volgen zes hoofdstukken: over protestantse prediking, oriënteren, inzoomen, verwoorden, uitspreken en delen (over de uitwerking van de prediking en de *follow-up* van de kerkdienst). Elk van deze hoofdstukken besteedt expliciet aandacht aan vier dimensies: cultuur (de context waarbinnen de preek ontstaat en wordt gehouden), theologie (wat zegt de Schrift?), spiritualiteit (met name die van de voorganger) en praktijken (methodische aanwijzingen voor de preekvoorbereiding). In die praktijken gaat het opnieuw over cultuur, theologie en spiritualiteit, maar nu aan de hand van voorbeelden (*good practices*) en oefeningen. Al met al presenteren Stark en De Leede een complex maar toch helder studieboek dat theologen te denken geeft en studenten helpt zich bewust te worden van de verschillende stappen in de preekvoorbereiding, en — meer nog — hen helpt om deze op verantwoorde wijze te zetten. Dit is een waardevol boek vol fascinerende doorkijkjes en mooie citaten, de vrucht van vele jaren studie, onderwijs en onderling gesprek. Ik wilde dat ik in mijn theologiestudie zo grondig in de preekvoorbereiding was voorbereid. Dat betekent uiteraard niet, dat er geen onderwerpen zijn waarover ik met de auteurs in gesprek zou willen gaan. Enerzijds onderstrepen de auteurs het belang van de regelmatige viering van de eucharistie en de essentiële samenhang van verkondiging en eucharistie: ‘Als

prediking niet meer tot onderscheiden leidt, maar de hoorder gewoon kan blijven zitten, en zelfs moet blijven zitten waar hij of zij zit omdat er geen eucharistie volgt, hoe kan de preek dan evoceren en provoceren?’ (281). Anderzijds beklemtonen zij de actuele presentie van Christus in de verkondiging die de preek tot ‘het sacrament bij uitstek’ (37) maakt. Dit lijkt mij inconsistent: wie de preek het sacrament bij uitstek noemt, suggereert dat wij er met de preek al zijn en geen eucharistie meer nodig hebben. Die consequentie is in het Calvinisme veelvuldig getrokken. Wie anderzijds de preek ziet als toelidend naar de eucharistie, zal niet van de preek als ‘het sacrament bij uitstek’ spreken. Een tweede vraag heb ik bij de praktische aanwijzingen die dit boek aan de student geeft. Die zijn waardevol, maar schieten op één onderdeel tekort, namelijk waar het gaat om de rol van het gebed in de preekvoorbereiding. De auteurs zien het belang hiervan: ‘In de studeer-kamer wordt daarom gestudeerd én gebeden; daar wordt ontvankelijk geluisterd, in de verwachting van en de hoop op een “woord dat tot ons komt”’ (68). Anderzijds schijnen zij te denken, dat in dit opzicht de studenten geen behoefte aan praktische aanwijzingen hebben. Zij lijken te denken: dat hoeft je niet te leren, of: dat weten de studenten zelf wel. Alleen waar het gaat om de methode van de *lectio divina* komt het gebed in praktische zin aan de orde, en zelfs dan nog kort. Ik denk dat bidden geleerd moet worden, ook het bidden in de preekvoorbereiding, dat studenten daar in deze tijd van ‘biddeloosheid’ behoefte aan hebben, en dat deze homiletiek in dit opzicht aanvulling behoeft.

Marcel Sarot, Tilburg University